

Анна Балем, Дарина Малко

студентки 5 курсу юридичного факультету
Волинського національного університету ім. Лесі Українки

Принцип заборони дискримінації в практиці ЄСПЛ

У статті проаналізовано принцип заборони дискримінації в практиці Європейського суду з прав людини, специфіку застосування даного принципу у різних ситуаціях, а також законодавче відображення заборони дискримінації у національному та міжнародному праві.

На сьогоднішній день, у світі ворожнеч та прагнення до справедливості, принцип заборони дискримінації займає важливе значення, і кожен повинен зрозуміти його правильно, спираючись на фактори кожної ситуації окремо. Саме Європейський суд з прав людини є показником надійності та гарантованості дотримання прав людини та непорушення її свобод.

Основу міжнародного права у сфері прав людини є Загальна декларація прав людини, схвалена Резолюцією ООН 10 грудня 1948 р. В статті 2 вказано, що: "Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища" [1].

Конституційні основи принципу заборони дискримінації закладено у статті 24 Конституції України, відповідно до якої: "громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками"[2].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод не закріплює буквально принцип рівності прав людини, а забезпечує рівність саме через заборону дискримінації у її статті 14 «Заборона дискримінації», яка передбачає: «Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою — статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань,

національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою».

Ця стаття містить ряд особливостей, які визначають обсяг і характер зобов'язань держави щодо протидії дискримінації за Європейською конвенцією, які також необхідно враховувати при її застосуванні на національному рівні:

- не створює додаткового права, а доповнює вже гарантовані ЄКПЛ права;

- порушення дискримінації має становити «основоположний аспект справи», і не повинно охоплюватись спеціальною нормою ЄКПЛ, яка закріплює відповідне право чи свободу;

- не вимагає обов'язкового доведення порушення матеріальних положень Конвенції, тобто має автономне значення[3, с.17].

Наукова доктрина передбачає два види дискримінації. Перший це пряма дискримінація, яка передбачає однакове ставлення до осіб, що перебувають в однакових умовах, а причиною такого ставлення є наявність у цієї особи певних характеристик, що відносяться до категорії «захищених ознак».

Прикладом прямої дискримінації є справа «Джеймс проти Ради округу Істлей» (14 червня 1990 року). В даній справі Пан Джеймс для отримання права користуватися басейном повинен був сплатити вступний внесок, тоді як пані Джеймс, його дружина, не зобов'язана була вносити таку оплату. Їм обом виповнився 61 рік. Право безкоштовного користування басейном мала тільки пані Джеймс, оскільки вона досягла пенсійного віку, а пан Джеймс - ні (пенсійний вік для чоловіків у Сполученому Королівстві настає у 65 років, для жінок - у 60). Хоча право безкоштовного доступу до басейну обумовлюється наявністю в особи пенсійного статусу, набуття такого статусу залежить від статі особи. Британська Палата лордів зазначила, що якби пан Джеймс був особою протилежної статі, ставлення до нього було б таким самим, що і до його дружини. У цьому випадку Європейський суд з прав людини дійшов висновку, що має місце пряма дискримінація за ознакою статі, а саме дискримінація Джеймса як чоловіка[4].

Другий вид це непряма дискримінація, яка передбачає однакове ставлення до людей, ситуації яких відрізняються, а різниця полягає не у ставленні, а в наслідках, які по різному впливають на людей з відмінними характеристиками.

Прикладом непрямой дискримінації є справа «Д.Г. та інші проти Чеської Республіки». У скарзі до Суду заявники стверджували про дискримінацію у здійсненні права на освіту через їх ромське походження. Вони зазначали про порушення ст. 2 Першого протоколу до Конвенції, взятої окремо, а також у поєднанні зі ст. 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод[5].

Принцип заборони дискримінації є важливим інструментом захисту прав людини. ЄСПЛ відіграє ключову роль у його реалізації, створюючи прецеденти та розвиваючи правові стандарти. Однак для подальшого зміцнення цього принципу необхідно не лише розширювати правовий захист, а й забезпечувати його ефективну імплементацію на національному рівні.

Література

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Христова Г. Методичні рекомендації для юристів: Питання заборони та протидії дискримінації. Київ, 2015, 112 с.
4. Рішення ЄСПЛ у справі "Джеймс та інші проти Сполученого Королівства" URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_180#Text
5. Рішення Палати ЄСПЛ у справі "D. Н. та інші проти Чеської Республіки" URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO3403>